

**KAJIAN PERWATAKAN MELALUI EKSPRESI GERAK: SEBUAH TARI
EKSPERIMENTAL “SALLEH SALINA” SEBAGAI KAJIAN KES**

MOHD SHAIFUL IZHAM BIN ABDUL BASEHT

Projek ini merupakan salah satu keperluan untuk
Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian
(Drama dan Teater)

Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif
UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK
2007

UNIVERSITI MALAYSIA SARAWAK

BORANG PENGESAHAN STATUS TESIS/ LAPORAN

JUDUL : **KAJIAN PERWATAKAN MELALUI EKSPRESI GERAK: TARI
EKSPERIMENTAL "SALLEH SALINA" SEBAGAI KAJIAN KES**

SESI PENGAJIAN : 2001/02

Saya **MOHD SHAIFUL IZHAM BIN ABDUL BASEHT**

Mengaku membenarkan tesis/ laporan *ini disimpan di Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:

1. Tesis/ Laporan adalah hakmilik Universiti Malaysia Sarawak
2. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja
3. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat pendigitan untuk membangunkan Pangkalan Data Kandungan Tempatan
4. Pusat Khidmat Maklumat Akademik, Universiti Malaysia Sarawak dibenarkan membuat salinan tesis/ laporan ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian tinggi
5. *sila tandakan ☒

☐

SULIT

(mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan seperti termaktub di dalam AKTA RAHSIA RASMI 1972)

☐

TERHAD

(mengandungi maklumat Terhad yang telah ditentukan oleh Organisasi/badan di mana penyelidikan dijalankan)

☐

TIDAK TERHAD

Disahkan

Tandatangan Penulis

Tandatangan Penyelia

Tarikh:

Tarikh:

Alamat Tetap:

KC0-8 TAMAN FREE SCHOOL, 10460 PULAU PINANG

Catatan: * Tesis/ Laporan dimaksudkan sebagai tesis bagi Ijazah Doktor Falsafah, Sarjana dan Sarjana Muda * Jika Tesis/ Laporan ini SULIT atau TERHAD, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/ organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh tesis/ laporan ini perlu dikelaskan sebagai SULIT dan TERHAD

Projek bertajuk ‘**KAJIAN PERWATAKAN MELALUI EKSPRESI GERAK: TARI EKSPERIMENTAL “SALLEH SALINA” SEBAGAI KAJIAN KES**’ telah disediakan oleh **MOHD SHAIFUL IZHAM BIN ABDUL BASEHT** dan telah diserahkan kepada Fakulti Seni Gunaan dan Kreatif sebagai memenuhi syarat untuk Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian (Drama dan Teater).

Diterima untuk diperiksa oleh:

(Dr. Hasnizam Abdul Wahid)

Tarikh:

Penghargaan

Dengan nama Allah yang maha pemurah lagi maha mengasihani, yang telah mengurniakan nikmat kepada keseluruhan hambanya di muka bumi ini. Syukur ke hadrat Illahi kerana dengan izin-Nya telah memberikan kekuatan dan kekentalan rohani dan jasmani kepada saya dalam menyudahkan Projek Tahun Akhir ini.

Pertama sekali, tiada kata secantik bahasa untuk diungkapkan selain daripada setinggi-tinggi jutaan terima kasih kepada ayahanda dan bonda yang tercinta, Abdul Baseht bin Mohd Noor Merican dan Halimah Che Meh. Terima kasih di atas segala kasih sayang, dorongan, perhatian dan pengorbanan yang abah dan mama berikan selama ini. Berkat doa abah dan mama, apol dah berjaya tamatkan pengajian yang sebelum ini tertangguh. Insyaallah, selepas ini tibalah giliran apol pula untuk membalas jasa abah dan mama. Buat adinda-adinda yang tersayang, Abdul Karim, Mohd Hafiz dan Mohd Helmi, terima kasih diucapkan kerana sedikit sebanyak telah memberi dorongan untuk abang berjaya menamatkan pengajian. Buat kesemua ahli keluarga yang lain, terima kasih di atas segala kasih sayang yang telah kalian berikan.

Tidak lupa juga buat insan teristimewa dan tersayang, Zuliana Mohd Rambli kerana telah membantu dalam pelbagai segi iaitu dorongan, keprihatinan dan memberi semangat agar dapat menyelesaikan pengajian ini. Semoga Allah membalas jasa baik yang telah awak berikan kepada saya selama ini.

Setinggi-tinggi penghargaan diucapkan kepada penyelia laporan ilmiah ini kerana telah memberi kebebasan kepada saya untuk berkarya bagi melengkapkan Projek Tahun Akhir di samping telah membantu saya menyediakan bahan dalam tari eksperimental “Salleh Salina”. Buat pensyarah-pensyarah yang pernah memberi ilmu kepada saya iaitu

Encik Hamzah Tahir, Puan Nur Afifah, Encik Zakaria Hassan, Encik Kipli Abdul Rahman dan ramai lagi, terima kasih diucapkan di atas segala tunjuk ajar, teguran, bimbingan dan keprihatinan yang telah kalian berikan kepada saya. Hanya Allah sahaja, yang mampu membalas segala yang telah kalian berikan kepada saya.

Seterusnya, kepada semua ahli produksi tari eksperimental “Salleh Salina”, kalian terlalu bermakna kepada saya kerana telah membantu saya menghasilkan dan melengkapkan Projek Tahun Akhir ini. Tanpa kalian semua yang membantu, maka mustahil pementasan tari eksperimental “Salleh Salina” dapat dipentaskan dengan jayanya. Saya amat menghargai jasa baik dan pertolongan anda semua. Akhir sekali, buat rakan seperjuangan yang pernah bersama sebelum ini, Villiah, Reny, Mas, Zul dan lain-lain lagi, terima kasih di atas segala-galanya. Kenangan bersama kalian akan tetap terpahat dalam memori dan menjadi kenangan yang paling indah bagi saya. Selain itu, tidak lupa buat Abang Is dan Kak Lia kerana telah banyak memberi dorongan, sumbangan dan kata semangat kepada saya untuk menyiapkan laporan ilmiah ini. Jasa baik kekanda berdua tidak akan saya lupakan dan terima kasih di atas segala-segalanya. Buat adik-adik dalam program drama dan teater, terima kasih di atas segala kerjasama dan pertolongan yang telah anda semua berikan. Terima kasih juga saya ucapkan kepada sahabat-sahabat yang lain dan yang tidak dapat saya sebutkan di sini. Pengalaman dan kenangan bersama serta sokongan dan dorongan kalian pada waktu bersama tidak kira ketika susah dan senang saya akan sentiasa terpahat di dalam memori saya.

KANDUNGAN

PENGESAHAN	i
PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
KANDUNGAN	v
ABSTRAK	viii
<i>ABSTRACT</i>	ix
BAB 1 : PENGENALAN	1
1.1 Permasalahan Kajian	1
1.2 Hipotesis	2
1.3 Objektif Kajian	3
1.4 Kepentingan Kajian	3
1.5 Skop Kajian	3
BAB 2: KAJIAN LEPAS	
2.1 “ <i>The Method</i> ”	4
2.2 “ <i>Rasaboxes Exercise</i> ”	6
BAB 3: METODOLOGI PENYELIDIKAN	9
3.1 Historiografi	9
3.2 “ <i>Participant Observation</i> ”	10
3.3 Pengaplikasian “ <i>The Method</i> ” kepada penari	10

3.4	Pengaplikasian “ <i>Rasaboxes Exercise</i> ” kepada penari	15
3.5	Koreografi	19

BAB 4: DAPATAN KAJIAN

4.1	Justifikasi koreografi tari eksperimental “Salleh Salina”	23
4.1.1	Aksi ketika Salleh Salina berkonflik dengan identiti dirinya	23
4.1.2	Aksi ketika Salleh Salina berkonflik dengan bapa dan seorang wanita	28
4.1.3	Aksi ketika Salleh Salina berkonflik dan diejek masyarakat	32
4.1.4	Aksi ketika masyarakat cuba membantu Salleh Salina untuk berubah	34
4.1.5	Aksi ketika Salleh Salina ditegur dan dinasihati oleh seorang lelaki	37
4.1.6	Aksi ketika Salleh Salina kembali ke pangkal jalan	39
4.2	Pemilihan artistik bagi elemen-elemen teaterikal yang lain	41
4.2.1	Set	41
4.2.2	Komposisi Bunyi	43
4.2.3	Kostum	43
4.2.4	Pencahayaan	44
4.2.5	Tayangan klip video pada kelir putih	45

4.3	Keputusan dari pengaplikasian “ <i>The Method</i> ” dan “ <i>Rasaboxes Exercise</i> dalam tari eksperimental “Salleh Salina”	45
BAB 5:	KESIMPULAN	49
	RUJUKAN	51
LAMPIRAN:		
Lampiran 1:	Gambar-gambar pementasan tari eksperimental “Salleh Salina”	53
Lampiran 2:	Email dari penilai luar	68
Lampiran 3:	Rakaman pementasan tari eksperimental “Salleh Salina”	69

Abstrak

Kajian ini meninjau sejauh mana keberkesanan gerak dalam melambangkan perwatakan seorang makhluk dalam sebuah pementasan tari eksperimental bertajuk “Salleh Salina”. Karya ini menguji kemampuan seorang koreografer dalam menggambarkan serta membentuk satu struktur gerak tari yang mempamerkan dinamisme emosi dan ekspresi, termasuk elemen psikologi dan semiotik di dalam watak utama serta korus. Dalam melatih penari-penari menguasai watak dan emosi untuk digambarkan dalam bentuk pergerakan, kaedah “*The Method*” oleh Stanislavsky serta latihan “*Rasaboxes Exercise*” digunakan. Elemen-elemen teater lain seperti audio, kostum, pencahayaan, set dan ekspresi wajah turut diterokai di dalam menyampaikan mesej kepada penonton.

Abstract

This research explores the effectiveness of movement, mainly in depicting a transsexual character in an experimental dance performance titled “Salleh Salina”. The work tests the ability of the choreographer in visualizing and constructing a structure of dance movements which portray a complex dynamics of emotions and expressions which include psychology and semiotic elements in both the main character and chorus. The two techniques utilized in training the dancers to develop character and emotions are ‘The Method’ by Stanislavsky and ‘Rasaboxes Exercise’. Other theatrical elements such as audio, costume, lighting, set and facial expressions are also explored in conveying messages to the audiences.

BAB 1

PENGENALAN

Latihan ilmiah ini adalah merupakan kajian terhadap perwatakan melalui ekspresi gerak di dalam sebuah persembahan. Fokus perwatakan yang dikaji adalah terhadap golongan masyarakat yang sering menjadi isu dan topik perbualan yang hangat di kalangan masyarakat kebelakangan ini (lihat Armizi Mustapha, 2007 & Wan Erni et al., 2006). Subjek kontroversi ini dipilih berdasarkan pengalaman peribadi pengkaji dan kaitannya dengan situasi sosial semasa, terutamanya di kalangan remaja. Di dalam usaha untuk mengenengahkan isu ini kepada masyarakat, pengkaji telah memilih untuk menghasilkan sebuah karya seni berbentuk tari eksperimental sebagai satu platform komunikasi yang kreatif. Namun, berjaya atau tidak mesej yang ingin disampaikan kepada penonton bergantung kepada keberkesanan penghayatan watak para pelakon atau penari yang menzahirkannya di dalam bentuk gerak. Kajian ini meneroka penggunaan kaedah-kaedah latihan yang sesuai untuk merealisasikan matlamat tersebut.

1.1 Permasalahan Kajian

Seseorang pelakon atau penari perlu menghayati watak yang dilakonkan dengan sebenar-sebenarnya atau dengan seikhlas hati, seolah-olah mengalami sendiri peristiwa atau pengalaman yang dilakonkan. Kaedah-kaedah penghayatan watak sebegini telah dikemukakan oleh Konstantin Stanislavsky (1863-1938), seorang legenda teater Russia. Namun, di dalam merealisasikan watak tersebut sepertimana dalam situasi realisme, watak itu tidak boleh dipersembahkan dalam bentuk tari atau gerak. Ini disebabkan di dalam situasi kehidupan yang sebenar, contohnya, seseorang yang sedang bersedih tidak

boleh tiba-tiba menari oleh kerana sifat semulajadi atau nalurinya tidak membenarkannya berbuat begitu. Jika dilihat daripada sudut persembahan juga, lakonan dan tarian adalah dua perkara yang berbeza serta memerlukan penghayatan yang berbeza. Oleh itu, masalah yang timbul sekarang ini ialah bagaimana seseorang pelakon yang telah menghayati sesuatu watak (*in character*) mampu menggerakkan emosi tersebut di dalam bentuk tarian. Apakah teknik, kaedah atau pendekatan yang sesuai untuk melatih seseorang pelakon atau penari ke arah mencapai matlamat tersebut?

1.2 Hipotesis

Berdasarkan kajian awal yang telah dilakukan dan pengalaman yang dilalui oleh pengkaji sendiri, satu teknik latihan cetusan gerak yang dinamakan “*Rasaboxes Exercise*”, dijangka dapat membantu di dalam permasalahan kajian yang telah dibincangkan. Hipotesis yang boleh dikemukakan di sini ialah, dengan menggunakan kombinasi teknik “*Rasaboxes exercise*” dan kaedah “*The Method*” oleh Stanislavsky, seseorang pelakon atau penari dapat membawa watak yang dihayati kepada bentuk tari atau gerak dengan berkesan. Gabungan kedua-dua kaedah ini juga dapat digunakan untuk melatih para pelakon dan penari yang kurang berpengalaman. Ini selari dengan nasihat Stanislavsky yang merayu agar tidak bergantung sepenuhnya kepada kaedah beliau, “*create your own method, don’t depend slavishly on mine. Make up something that will work for you! But keep breaking traditions, I beg you.*”¹

¹ Sumber dipetik daripada http://en.wikipedia.org/wiki/konstantin_stanislavsky yang dimuat turun pada 2 Februari 2007.

1.3 Objektif Kajian

Di antara objektif kajian ialah untuk:

- i. Menghasilkan sebuah pementasan tari eksperimental bertajuk “Salleh Salina” dengan menggabungkan kaedah “*The Method*” dan “*Rasaboxes Exercise*” bagi membantu penari dalam menghayati watak, melahirkan emosi dan menghasilkan gerak.
- ii. Menguji keberkesanan gerak tari dalam menyampaikan mesej cerita.
- iii. Seni sebagai satu ruang komunikasi yang boleh menyampaikan mesej kepada khalayak. Melalui tari eksperimental “Salleh Salina,” pengkaji ingin menyampaikan mesej mengenai isu penerimaan masyarakat terhadap golongan mak nyah.

1.4 Kepentingan kajian

Kajian ini penting dalam menghasilkan satu kaedah untuk melatih pelakon dan juga penari untuk mempertingkatkan keberkesanan penghayatan watak serta gerak di dalam satu persembahan.

1.5 Skop kajian

Skop kajian ini merangkumi aspek-aspek lakonan, gerak dan elemen-elemen teaterikal yang lain seperti kostum, set, pencahayaan, audio dan klip video.

BAB 2

KAJIAN LEPAS

2.1 “*The Method*”

Stanislavsky merupakan seorang tokoh teater Russia yang amat masyhur dan berpengaruh pada abad ke 20. Sebagai seorang pelakon dan pakar teori dalam bidang lakonan, beliau telah memperkenalkan satu sistem lakonan yang koheren, logik dan sistematik yang dinamakan Sistem Stanislavsky. Sebagai satu kaedah yang kompleks untuk membentuk watak realistik, sistem ini mengkehendaki seseorang pelakon untuk menganalisa matlamat watak dan perwatakan yang dilakonan terlebih dahulu. Pelakon tersebut mesti memahami objektif sesuatu watak dalam setiap babak dan seterusnya “*Super Objective*” untuk keseluruhan pementasan tersebut. “*Super Objective*” ialah matlamat utama pelakon dalam menghubungkan pemilihan objektif dari babak ke babak untuk menghayati sesuatu watak yang diberikan.²

Dalam menghayati watak, satu pendekatan kepada lakonan digunakan bagi menentukan bagaimana seseorang boleh mengawal aspek emosi dan inspirasi dalam diri manusia.³ Pendek kata, Sistem Stanislavsky merupakan satu pendekatan sistematik bagi melatih pelakon untuk memindahkan aspek dalaman atau emosi ke aspek luaran atau fizikal.⁴

² Sumber dipetik daripada http://www.en.wikipedia.org/wiki/Stanislavsky_System yang dimuat turun pada 2 Februari 2007.

³ Sumber dipetik daripada http://www.en.wikipedia.org/wiki/Stanislavsky_System yang dimuat turun pada 2 Februari 2007.

⁴ Sumber dipetik daripada http://www.en.wikipedia.org/wiki/Konstantin_Staniislavsky yang dimuat turun pada 2 Februari 2007.

“*The Method*” telah dipopularkan oleh *Lee Strasberg* di “*The Actor Studio and the Group Theatre, New York*” sekitar tahun 1940an dan 50an. Kaedah ini adalah berdasarkan idea dari Sistem Stanislavsky di mana seorang pelakon hanya mampu mengawal badannya sendiri. Aspek lain seperti emosi dalam persembahan adalah di luar kawalan pelakon tersebut dan perlu dicetuskan melalui kaedah “*emotional memory*”. Dalam “*The Method*”, pelakon menggunakan emosi, ingatan dan pengalaman sendiri untuk mempengaruhi gambaran watak – watak tertentu.

Terdapat 10 langkah asas dalam kaedah Stanislavsky:⁵

1. *Relaxation* - Mempelajari cara untuk menenangkan (*relax*) otot-otot dan menghilangkan ketegangan fizikal ketika membuat persembahan.
2. *Concentration* - Mempelajari cara berfikir seperti seorang pelakon dan bertindakbalas terhadap imaginasi seseorang.
3. *Work with the senses* - Menemui asas deria sesuatu karya: mempelajari bagaimana untuk menghafal dan mengimbas semula sensasi, sering digelar “*sense memory*” atau “*affective memory*”.
4. *Sense of truth* - Mempelajari membezakan di antara yang benar dan palsu.
5. *Given Circumstances* - Membentuk kebolehan untuk menggunakan keempat-empat kemahiran di atas di dalam membentuk dunia persembahan melalui kaedah-kaedah yang benar (*true and organic means*).

⁵ Sumber dipetik daripada <http://www.learnnc.org/lessons/> yang dimuat turun pada 2 Februari 2007.

6. *Contact and communication* - Membentuk kebolehan untuk berinteraksi dengan pelakon lain secara spontan, dan dengan penonton tanpa melanggar dunia persembahan.
7. *Units and objectives* - Mempelajari untuk membahagikan watak kepada unit-unit kecil yang boleh diolah secara individu.
8. *Logic and believability* - Memahami bagaimana untuk memastikan bahawa gabungan kesemua objektif adalah konsisten dan selari dengan keseluruhan persembahan.
9. *Work with the text* - Membentuk kebolehan untuk menyingkap maksud sosial, politik dan artistik di dalam karya, dan melihat ide-ide ini digarap di dalam persembahan.
10. *The creative state of mind* - Kemuncak kepada segala langkah-langkah di atas.

Menurut Stanislavsky, beliau sekadar mengeluarkan teori tetapi kaedah perlaksanaan 10 langkah asas dalam "*The Method*" disesuaikan mengikut konteks keperluan pengkarya.

2.2 "*Rasaboxes Exercise*"

Tertarik dengan *rasa*, satu teori klasikal India, Schechner telah mereka "*Rasaboxes Exercise*" berdasarkan penulisan beliau yang bertajuk "*Rasaesthetics*". "*Rasaboxes Exercise*" adalah satu bentuk latihan gerakan yang melibatkan keseluruhan emosi – badan – suara – imaginasi – watak dalam satu peranan. Latihan ini menyatukan

emosi dengan fizikal mengikut cara yang tersendiri. Menurut Minnick dan Cole (2002), dalam “*Rasaboxes Exercise*”, prinsip yang paling asas ialah, seorang pelakon perlu merangkumi menerima dan meluahkan dari dalam atau melalui badannya sesuatu idea yang ingin disampaikan. Apabila emosi menguasai badan, ia akan melahirkan perlakuan seseorang mengikut kehendak dan seterusnya melahirkan imaginasi yang akan mencetuskan pergerakan. Apabila seseorang pelakon telah berjaya menguasai emosi, dia akan melalui 2 peringkat di mana rangsangan yang dirasakan dari luar akan diserap masuk kemudiannya dikeluarkan lagi.

Menurut Minnick dan Cole (2002) lagi, “*Rasaboxes Exercise*” melatih seorang pelakon menggunakan emosinya sebagai satu alat objektif untuk membentuk watak, aksi, keseluruhan persembahan dan juga skor persembahan. Latihan ini membantu untuk mendapatkan rangkaian emosi yang jitu di mana pada asalnya, emosi tersebut tiada dalam diri seseorang pelakon pada ketika itu. Dalam kitab persembahan klasik India, *Natyasastra*, *rasa* digambarkan sebagai pengalaman yang disampaikan melalui persembahan yang merupakan gabungan tarian, drama dan muzik. Terdapat 9 jenis *rasa* yang digambarkan dalam kepelbagaian emosi iaitu:

1. *Sringara* – kasih sayang, cinta
2. *Hasya* – seronok, gembira, keriangian, kebahagiaan
3. *Adbhuta* – perasaan kagum, hairan, keajaiban
4. *Santa* – aman, bebas daripada peperangan
5. *Raudra* – kemarahan
6. *Vira* – keberanian, kegagahan

7. *Karuna* – kesedihan
8. *Bhayanaka* – ketakutan, ketakwaan.
9. *Bibhasta* – meluat, perasaan jijik

Dalam tarian klasik India seperti Kathakali, ekspresi muka tertentu digunakan untuk melambangkan 9 jenis emosi yang dipelajari dan dihafal oleh penari – pelakon. Emosi-emosi ini akan dipersembahkan dalam gabungan kompleks hentakan kaki, gerakan dan pergerakan anggota badan yang lain. Namun demikian, kaedah yang diaplikasikan dalam “*Rasaboxes Exercise*” yang telah dicipta oleh Schechner berbentuk improvisasi.

Dalam kajian ini, pengkaji menggunakan gabungan kedua-dua teknik di atas untuk merealisasikan karya “Salleh Salina”. Teknik “*The Method*” digunakan untuk membantu penari menghayati watak kerana tari eksperimental “Salleh Salina” merupakan sebuah persembahan tari yang memerlukan penghayatan watak dalam menceritakan isi cerita. Prinsip dari “*Rasaboxes Exercise*” pula digunakan bagi membantu penari meluahkan emosi dan perwatakan ke dalam bentuk pergerakan.

BAB 3

METODOLOGI PENYELIDIKAN

Kaedah yang digunakan untuk mendapatkan maklumat dalam kajian ini adalah berdasarkan kepada kaedah kualitatif. Pada peringkat awal kajian, kaedah historiografi dan “*participant-observation*” digunakan untuk memperoleh maklumat primer dan sekunder. Peringkat seterusnya, maklumat tersebut digunakan sebagai sumber inspirasi serta bahan karya untuk tari eksperimental “Salleh Salina”.

3.1 Historiografi

Berdasarkan penyelidikan perpustakaan (*library research*), pengkaji telah mendapatkan data sekunder daripada buku-buku, majalah dan bahan-bahan bercetak yang lain. Sumber-sumber daripada internet juga digunakan sebagai maklumat tambahan. Ini bagi mendapatkan teori dan maklumat yang sesuai sebagai bahan rujukan dalam kajian ini dan seterusnya diaplikasikan ke dalam karya “Salleh Salina.” Kajian audio visual juga dilakukan dengan menonton karya-karya lepas dari dalam dan luar negara untuk mendapatkan idea struktur karya, rekaan artistik dan komposisi koreografi atau pergerakan yang dapat diaplikasikan ke dalam persembahan tarian berbentuk tari eksperimental. Selain itu, pengkaji juga menonton video yang berkenaan dengan isu-isu mak nyah bagi mengetahui dengan lebih mendalam lagi berkenaan konflik yang dialami oleh golongan ini seperti mana yang telah dipersembahkan dalam bentuk filem.

3.2 “Participant – Observation”

Dalam kajian ini, kaedah “*participant – observation*” telah digunakan. Pengkaji telah melibatkan diri sebagai penari dalam beberapa persembahan berbentuk tari ekperimental. Antaranya ialah Meniti Arus (2002), Penuing Seniung (2002) dan Refleksi (2003). Selain itu, pengkaji juga telah mengikuti beberapa bengkel teater dan tarian yang telah diadakan di Pulau Pinang, Selangor, Kuala Lumpur dan Unimas. Berdasarkan pengalaman yang diperolehi daripada penglibatan ini, pengkaji telah mengaplikasikan ilmu-ilmu tari sebagai panduan dalam menghasilkan pementasan tari eksperimental “Salleh Salina”.

3.3 Pengaplikasian “*The Method*” kepada penari.

Bagi keseluruhan persembahan ini, dua kaedah utama digunakan iaitu kaedah “*The Method*” dan “*Rasaboxes Exercise*”. Kaedah “*The Method*” digunakan bertujuan untuk penghayatan terhadap watak dan perwatakan manakala “*Rasaboxes Exercise*” pula digunakan bagi membantu penari-penari untuk menghasilkan pergerakan terhadap watak dan perwatakan yang telah dihayati. Pengkaji telah melakukan latihan berdasarkan kedua-dua kaedah ini di sepanjang sesi latihan berlangsung kerana kaedah ini penting untuk dijadikan panduan dan juga merupakan teknik yang perlu diaplikasikan semasa pementasan sebenar. Antara kaedah-kaedah yang dilaksanakan berdasarkan kepada kaedah “*The Method*” adalah seperti berikut:

i. *Relaxation:*

Pengkaji telah mengarahkan semua penari supaya memanaskan badan terlebih dahulu sebelum memulakan latihan. Setelah selesai bersenam, para penari

dikehendaki untuk berada dalam keadaan sedia iaitu mereka perlu fokus terhadap matlamat dan objektif utama mereka di dalam pementasan. Pengkaji telah mengarahkan agar semua penari berimajinasi seolah-olah diri mereka sedang menghadap laut bagi membantu mereka menyesuaikan diri dengan situasi tenang. Hasil daripada kaedah yang dijalankan ini, kesemua penari telah dapat berada dalam situasi tenang dan mereka telah bersedia untuk melakukan aktiviti yang seterusnya.

ii. *Concentration:*

Pengkaji telah mengarahkan agar kesemua penari supaya mempelajari cara berfikir seperti seorang pelakon dan bertindakbalas terhadap imajinasi seseorang. Aktiviti yang dijalankan dalam kaedah ini adalah, kesemua penari dikehendaki peka terhadap matlamat dan objektif terhadap watak yang telah diamanahkan kepada mereka. Mereka perlu berimajinasi terhadap perwatakan yang diberikan dengan membezakan di antara diri mereka sebenar dengan watak yang telah diberikan. Pengkaji telah mengarahkan supaya kesemua penari berimajinasi dengan membezakan dunia realiti mereka dengan konteks persembahan atau cerita. Hasil daripada konsentrasi kesemua penari, mereka telah dapat membezakan di antara diri mereka sebenar dengan perwatakan yang diwakili oleh mereka. Konsentrasi amat penting dalam membantu seseorang pelakon atau penari dalam menghayati watak yang telah diberikan.

iii. *Work with the sences:*

Pengkaji telah mengarahkan kesemua penari supaya bertindakbalas terhadap deria rasa mereka. Aktiviti yang dijalankan adalah pengkaji telah menggunakan pendekatan psikologi seperti menghasilkan cerita supaya para penari dapat bertindakbalas terhadap cerita yang telah disampaikan oleh pengkaji. Sebagai contoh, cerita yang disampaikan oleh pengkaji adalah seperti cerita yang berkaitan dengan suasana sedih, marah dan sayang. Hasil daripada aktiviti ini, kesemua penari telah dapat bertindakbalas terhadap cerita yang telah disampaikan oleh pengkaji. Mereka menangis setelah bertindakbalas terhadap cerita sedih yang telah disampaikan, marah dan geram setelah bertindakbalas dengan cerita marah yang telah disampaikan dan mereka tersenyum dan gembira terhadap cerita lucu atau cerita sayang yang telah disampaikan oleh pengkaji. Sebagai kesimpulannya, kesemua penari telah berjaya menghayati emosi sepertimana yang dikehendaki oleh pengkaji.

iv. *Contact and communication:*

Ianya merupakan satu kaedah bagi membentuk kebolehan untuk berinteraksi dengan pelakon lain secara spontan. Bagi kaedah ini, pengkaji telah melakukan satu permainan semasa sesi latihan atau dikenali sebagai “*theatre games*”. Aktiviti yang dijalankan adalah para penari dikehendaki untuk meniru gaya dan aksi mak nyah. Gaya dan aksi yang ditiru termasuklah cara berjalan, bercakap dan perwatakan watak tersebut. Hasil daripada aktiviti ini adalah kesemua penari dapat berkomunikasi di antara satu sama lain dan semua penari turut terhibur

dengan aktiviti ini dan mampu mewujudkan semangat ‘berproduksi’ di samping dapat mengurangkan tekanan di kalangan para penari.

v. *Logic and believability:*

Kaedah ini merupakan satu kaedah untuk memastikan bahawa gabungan kesemua objektif adalah konsisten dan selari dengan persembahan keseluruhannya. Dalam kaedah ini, pengkaji telah memastikan dan mengarahkan agar kesemua penari tahu akan watak dan perwatakan yang mereka hayati agar penghayatan mereka adalah selari dengan jalan cerita yang dikehendaki oleh pengkaji. Aktiviti yang dijalankan adalah, pengkaji telah membahagikan para penari mengikut watak dan perwatakan mengikut jalan cerita tari eksperimental “Salleh Salina” dan menyarankan agar mereka tahu mengenai peranan watak masing-masing. Pengkaji telah menerangkan berkenaan objektif dan matlamat watak yang dipegang oleh penari agar ianya selari dengan kehendak dan isi cerita. Kaedah ini amat penting bagi memperjelaskan maksud keseluruhan pementasan agar ianya tidak terpesong daripada mesej yang ingin disampaikan. Secara kesimpulannya, kesemua penari telah dapat mengenalpasti terhadap watak dan perwatakan yang diamanahkan kepada mereka supaya ianya dapat membantu mereka dalam menghayati watak semasa pementasan.

vi. *Work with the text:*

Tari eksperimental “Salleh Salina” adalah merupakan satu persembahan berbentuk tari iaitu keseluruhan penceritaan termasuk perwatakan, mesej dan emosi disampaikan berdasarkan pergerakan para penari. Dialog dari teks atau skrip tidak langsung digunakan dalam persembahan ini seperti mana dalam bentuk persembahan teater biasa. Oleh itu, para penari yang berperanan dalam melambangkan perwatakan melalui pergerakan yang ditarikan perlu untuk menyingkap maksud sosial, politik dan artistik di dalam karya dan melihat ide-ide ini untuk digunakan di dalam persembahan. Pergerakan yang telah ditetapkan oleh pengkaji selaku koreografer merupakan salah satu komunikasi dalam menyatakan isi cerita. Secara kesimpulannya, jelaslah bahawa para penari perlu benar-benar menghayati perwatakan yang diamanahkan dan seterusnya melahirkan perwatakan tersebut berdasarkan pergerakan.

Setelah semua penari melakukan kaedah-kaedah yang telah dikemukakan oleh Stanislavsky dalam teori “*The Method*,” ianya dapat membantu para penari untuk menghayati watak yang telah diberikan kepada mereka. Walaupun teknik yang dikemukakan oleh Stanislavsky adalah untuk kegunaan pelakon tetapi ianya juga penting kepada para penari kerana dalam tari eksperimental “Salleh Salina” para penari berperanan untuk melakonkan perwatakan melalui pergerakan. Oleh itu penghayatan para penari amat penting kerana ianya turut membantu dalam menyampaikan keseluruhan isi cerita persembahan.